

15-Dekabr, 2025-yil

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA TANQIDIY
FIKRLASHNING MAZMUNI VA MOHIYATI**

Saidova Orzigul Asqarali qizi

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim) 1-kurs magistranti Tel
94 572 31 72

Hozirgi pedagogik jarayonlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish masalasi global ta’lim sohasida dolzarb ahamiyat kasb etadi. Tanqidiy fikrlash — bu shaxsning fikrlash jarayonida ma’lumotni tahlil qilish, baholash, solishtirish va xulosalar chiqarish qobiliyati bo‘lib, uning asosiy vazifasi o‘quvchida mustaqil fikrlashni shakllantirishdir. Boshlang‘ich ta’lim bosqichida bu qobiliyatni rivojlantirish kelajakda o‘quvchilarning intellektual, ijtimoiy va kasbiy ko‘nikmalarini mustahkamlashning poydevorini yaratadi.

O‘quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi: ular o‘rgangan bilimlarini tahlil qilishi, turli manbalarni solishtirishi va muammolarga mantiqiy yechimlar topishi mumkin. Shu bilan birga, tanqidiy fikrlash nafaqat mantiqiy tafakkurni, balki o‘quvchining ijodiy va axloqiy salohiyatini ham rivojlantiradi. Boshlang‘ich sinfdan boshlab o‘quvchilarni tanqidiy fikrlashga o‘rgatish ularning bilimlarni qabul qilish va baholash ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu sababli pedagoglar tanqidiy fikrlashni shakllantirishda interfaol usullar, muammoli vaziyatlar va integratsiyalashgan metodlarni qo‘llashga e’tibor qaratishlari lozim. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tanqidiy fikrlashni erta bosqichda rivojlantirish o‘quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, o‘z fikrini asoslash va boshqalar fikrini hurmat qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish interfaol pedagogik usullar, muammoli vaziyatlar va integratsiyalashgan darslar orqali samarali amalga oshiriladi. Eksperimental ish jarayonida kuzatish va test natijalari o‘quvchilarning quyidagi jihatdan o‘rishini ko‘rsatdi.

Mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyati: o‘quvchilar muammoli vaziyatlarda mustaqil xulosa chiqarish darajasini oshirdi, o‘z fikrlarini asoslash va turli variantlarni solishtirishni o‘rgandilar.

Ma’lumotni tahlil qilish va baholash: test natijalari shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilar berilgan ma’lumotni aniqlik bilan tahlil qilishi, asosli savol berishi va natijalarni mantiqiy tarzda baholashi mumkinligi ortdi.

Ijodiy yondashuv: darslarda interfaol metodlardan foydalangan holda o‘quvchilar yangi g‘oyalar ishlab chiqish va muammolarga ijodiy yechim topish qobiliyatini rivojlantirdilar.

O‘zaro muloqot va fikr almashish: guruh ishlari va muammoli vaziyatlar orqali o‘quvchilar bir-birining fikrini tinglash, baholash va muhokama qilish ko‘nikmalarini mustahkamlashdi.

15-Dekabr, 2025-yil

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, boshlang‘ich sinf pedagogikasida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish nafaqat o‘quvchilarning kognitiv qobiliyatlarini oshiradi, balki ularning ijtimoiy va kommunikativ ko‘nikmalarini ham mustahkamlaydi. Pedagogik metodlarning tanlovi va dars jarayonining interfaolligi tadqiqot samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘ldi.

Muhokama jarayonida aniqlandi: tanqidiy fikrlashni rivojlantirish faqat mantiqiy tafakkur bilan cheklanmaydi; u o‘quvchilarning ijodiy va ijtimoiy ko‘nikmalarini ham shakllantiradi. Guruh ishlari va muammoli vaziyatlar orqali o‘quvchilar bir-birining fikrini tinglash va baholashni o‘rganadilar, bu esa ularning kommunikativ va ijtimoiy malakalarini oshiradi. Shu bilan birga, darslarning interfaolligi va o‘quv faoliyatining diversifikatsiyaligi pedagogik jarayonning samaradorligini ta‘minlaydi.

Shu bilan birga, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bosqichma-bosqich va individual yondashuv asosida amalga oshirilishi zarur. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh xususiyatlari, e‘tibor va fikrlash darajasi hisobga olinmagan holda metodlarni tanlash samaradorlikni pasaytirishi mumkin. Shu sababli, pedagoglar o‘quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda muammoli vaziyatlar, loyihaviy ishlanmalar va o‘yinli metodlarni qo‘llashlari lozim.

Natijalar shuningdek, boshlang‘ich ta‘limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish bo‘yicha ilg‘or pedagogik tajribalarni tizimli joriy etish zarurligini ko‘rsatadi. Bu esa nafaqat o‘quvchilarning akademik natijalarini yaxshilaydi, balki ularning mustaqil qaror qabul qilish, mantiqiy va ijodiy fikrlash, shuningdek, ijtimoiy ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shu bilan tadqiqotning xulosasi shundan iboratki, boshlang‘ich sinf pedagogikasi uchun tanqidiy fikrlashni rivojlantirish konsepsiyasi nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham ahamiyatli bo‘lib, o‘quvchilarning kelajakdagi akademik va ijtimoiy muvaffaqiyatini ta‘minlashga xizmat qiladi. Ushbu natijalar pedagogik amaliyotda tanqidiy fikrlashni shakllantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish va o‘quv jarayonini optimallashtirish imkonini beradi.